

UČITELJSKI TOVARIŠ

Glasilo avstrijskega jugoslovanskega učiteljstva

Vse spise, v oceno poslane knjige itd. je pošiljati samo na naslov:

**Uredništvo Učiteljskega Tovarša
v Ljubljani.**

Rokopisov ne vračamo.

Vse pošiljke je pošiljati franko.

Učiteljski Tovarš izhaja vsak petek popoldne.

Ako je ta dan praznik, izide list dan pozneje.
Vse leto velja 8 K
pol leta 4 „
četrt leta 2 „
posamezne številke po 10 h.

Za reklamne notice, pojasnila, poslana, razpise služb je plačati po 20 h za petit-vrsto.
Priloge poleg poštne 6 K.

Za oznanila je plačati od enostolpne petit-vrstice, če se tiska enkrat . . . 14 h
„ „ „ dvakrat . . . 12 „
„ „ „ trikrat . . . 10 „
za nadaljnja uvrščenja od petit-vrstice po 8 h.
Oznana sprejema Učiteljska tiskarna (telefon št. 118).

Naročnino, reklamacije, to je vse administrativne stvari je pošiljati samo na naslov:

**Upravništvo Učiteljskega Tovarša
v Ljubljani, Gradišče št. 2.**

Poštna hranilnica št. 53.160.

Reklamacije so proste poštne.

Narodnonapredno učiteljstvo in klerikalizem.

Poročal na zborovanju delegacije Fran Silvester.

Dragi tovariši sotrpini!

V sporazumu z vodstvom „Zaveze“ sem sklenil referirati na današnji skupščini, in sicer sem izbral temo „Narodnonapredno učiteljstvo in klerikalizem“. Pripominjam takoj, da ne podam nikake učenjske razprave, ker hočem naslikati le v obliki tajniškega poročila novi kurz, ki je zavladal v zadnjih letih in mesecih po slovenskih pokrajinah proti ogromni večini vzgojevalcev naroda, proti slovenskemu naprednemu učiteljstvu.

Oziral se bom v prvi vrsti na Kranjsko, ker ta najbolj slovenska dežela prekaša v sramotanju poštenega, delavnega učiteljstva barbarski narod najvišje potence.

Kar se tiče našega šolskega delovanja, so gospodje duhovniki z nami še sementerija zadovoljni. Imeli bi sicer radi, da se število učnih ur skrajša vsaj za četrtino in da se odloči verouku ter drugim duhovnim vajam večje število obilgatnih ur na škodo posvetnih predmetov — a s takimi zahtevami stopajo za sedaj na dan še s precejšnjo ponižnostjo, ker ne morejo prezreti, a la dekan Koblar, uspehov našega trudapolnega dela, ker se boje upora pametnih ljudi lastne stranke in ker povzroča že današnje število ur verouka mnogim duhovnim gospodom strašne težkoče, posebno za kakih bližajočih se volitev.

Bolj kot šolsko, vpliva na klerikalce izvenšolsko delo naprednega učiteljstva. Sicer govore venomer, da smo brez vpliva in brez moči, a prevzame jih neznanski strah, kadar ustanovi v kaki vasi za napredek ljudstva vnet učitelj izobraževalno društvo brez katoliškega pridevka. In kako lažejo in kako obrekujejo, ve pač vsak, ki je poizkusil v političnem boju toli hvalisano lemenatarsko izobrazbo.

Zato mi ne gre v glavo, da je mogel na škofjeloškem shodu previdni, doslej tudi od nasprotnikov priznani politik dr. Krek izreči zbrani mladini: „Delajte tako, kot so delali naši kaplani“, zakaj upam si izjaviti, da je bilo in je še danes delovanje marsikaterega posvečenega gospoda v sramoto našemu narodu, nepošteno in nekrščansko.

Žalostno, da uživa pogubonosno delo obilne blagoslove vladajočih faktorjev, ki pridejo mnogokrat navzkriž z državnimi osnovnimi zakoni. Naj navedem slučaj.

Ko je jel izhajati „Notranjec“, glasilo agrarcev, sem se potrudil tudi jaz, da list kolikormožno razširim med ljudstvo. Klerikalcem seveda to ni bilo prav, ker bi utegnili ljudje po dobrem časopisju polagoma v vsi nagoti spoznati naše nasprotnike. Naznanili so me državnemu pravdnistvu, češ, da pobiram naročnino, a nimam za prenumeriranje postavnega dovoljenja. — Ko sem srečno ušel pretečemu sodnijskemu kaznovanju, sem hitro napravil prošnjo na okrajno glavarstvo, ki pa mi je odreklo pravico, in sicer z ozirom na stan. Vdal sem se v božjo voljo, nato pa pregovoril črnovrškega kaplana, ki je tudi vložil prošnjo za nabiranje naročnikov na razne klerikalne liste. In zgodilo se je, česar niti sam ni pričakoval: v štirinajstih dneh je prejel

ugodno rešeno prošnjo. Meni se je prenumeriranje zabranilo z ozirom na stan, duhovniku ne. Človeka mora razburiti tako postopanje do skrajnosti. Mogoči sta dve stvari: a) ali so postavbe za duhovnike čisto druge kot za navadne zemljane, b) ali pa se je politična oblast postavila na stališče, da je učiteljski stan vzvišen nad vsemi stanovi, da torej prekaša po časti in veljavi celo duhovnike. Ako je zadnje resnično, nimamo mnogo ugovarjati, seveda ako bodo vpoštevala glavarstva vseposod vzvišenost našega stanu. Drugo vprašanje pa je, ako so zadovoljni s pristransko delitvijo pravice imetelji raznega časopisa.

Delaven vzgojevalec ustanovi v svojem delokrogu izobraževalno društvo. Ljudstvo je veselo, ko vidi, kako lepo nastopajo v petju in igrah domače moči. A duhovniku je hudo pri srecu, boji se za svoje ovčice. Sviri na prižnici in v izpovednici pred volki v ovčjih oblačilih, napravi misijon in bogve še kaj. — Ustanovilo ali pa vsaj oživelo in okrepilo se je katoliško izobraževalno društvo. — A tudi naprednjaki ne mirujejo. Krepko in z uspehom nastopajo za blagor ljudstva pod vodstvom svojega dobrega učitelja. Sledeč svotopisemskemu izreku: „Udaril bom pastirja, in razkropile se bodo ovce“, nameri dušni pastir bombe proti neposlušnemu učitelju. Upoštevač Kristusov izrek o ljubezni, odvzame v svoji masčevalnosti brezvercu cerkveni stol, kar pomeni spoditi učitelja iz cerkve, nato pa denuncira na višjo šolsko oblast, da ne hodi k božji službi. V katoliškem društvu hujška člane in po njih šolsko mladino proti učitelju-brezvercu. Še tako dobro kvalifikovan vzgojevalec je v par tednih v očeh mnogih občanov največji bedak, ki nič ne zna, nič ne uči in ne nauči, ki pohujšuje mladino in oznanja v šoli in izven nje najmanj Lutrovo krivo vero. Župnik pošlje mežnarja, Marijine sinove in hčere po občini, da nabirajo podpise za prestavo. Kaplan sestavi krajnemu šolskemu svetu razne lažnjive izjave kaznovanih otrok. Pritožba je izročila klerikalnemu advokatu in po njem okrajnemu šolskemu svetu, ako ima klerikalno večino, sicer pa kar direktno deželnemu šolskemu svetu, kjer upajo doseči duhovni gospodi s svojimi pritožbami sigurnejše uspehe.

Pride okrajni šolski nadzornik, da zasliši priče — šolske otroke. Vsa vas leti skupaj. Na slednjo nezanesljivo otroško besedo se polaga važnost! Zapisnik obravnave obsega stvari, zaradi katerih mora v sredi nehati nedolžni vladni referent. Zastopniki vere ljubezni do sovražnikov globoko obžalujejo, da ne morejo sežgati numeriranih kosti na grmadi, predlagajo pa, sledeč krščanskim naukom o usmiljenosti, da se vržejo kosti na cesto, kjer naj jih pogoltnejo lačni psi. — Nekaterim visokim gospodom pa se vendar ne zdi prav, da bi že sedaj učili po naših šolah sami mežnarji in dacarji, zato sklenejo milostnim potom, da se kazensko prestavi pohujševalca mladine na kako zapuščeno učiteljsko mesto.

Kadar je potlačiti naprednega učitelja, se združi vse, prav vse, kaplani in Slomškarija, županstva in državni poslanci. Naj kratko navedem sledeči slučaj, ki sem ga doživel sam.

V Črnem vrhu uživajo nekateri otroci Lamb in Schwarzenbergove ustanove. Človek potrpi, dokler more, a dve učenki sta bili

predlansko leto tako neredni, da sta morali dobiti slabe rede ter sta zaradi tega izgubili ustanovo. Očeta sta seveda čutila, da se jima je zgodila krivica in pritožila sta se na višjo šolsko oblast, češ, da postopam pri klasifikaciji pristransko in krivično. Tožil sem ju, a onadva sta nastopila dokaz resnice, ki se jima ni in se nikdar tudi ne bi mogel posrečiti, čeprav sta fungirala kot glavni priči kaplan in klerikalna učiteljica, izdajala nemoteno uradne pogovore ter sem moral poslati sodniji v prilog tožencev razrednice in kataloge. V dokaz, da postopam pri klasifikaciji pristransko in krivično, so poklicali pred sodišče kot priče tudi šolske otroke. Eden je izjavil, da sem ga nagovarjal, kako naj priča, zaradi česar je uvedlo državno pravdnistvo proti meni predpreiskavo zaradi hudodelstva napeljevanja h krivemu pričevanju. Fant, notoričen lažnik, je pozneje sam izjavil proti součencu, da se je tako nalagal pred sodiščem, da bo moral samo zaradi njegovih izpovedb iz Črnega vrha, vendar je čutil državni poslanec Jožef Gostinčar potrebo, poslati 14 dni kasneje državnemu pravdnistvu v Ljubljani sledečo denunciacijo:

C. kr. državnemu pravdnistvu
v Ljubljani.

Iz svojega volilnega okraja sem zvedel, da vlada na Črnem vrhu veliko pohujšanje med ljudstvom zaradi nastopanja tamošnjega nadučitelja Franca Silvestra, o katerem se govori, da je v neki sodni pravdi nagovarjal svojega učenca, naj pri sodišču v njegov prilog po krivem priča. Ravnotako je baje več učenecv nagovarjal, naj v neki disciplinarni preiskavi proti njemu po krivem pričajo. Poizvedoval sem v tej zadevi in dobil na vpogled zapisnik predsedništva krajnega šolskega sveta v Črnem vrhu, katerega prepis zraven prilagam. Mislim, da ni treba k temu zapisniku nikake daljne razlage in prosim, da se takemu pohujšanju napravi konec s tem, da se zoper navedenega nadučitelja Franca Silvestra uvede kazensko postopanje. Izvirnik priloženega prepisa sem seveda vrnil gorinavedeni oblasti, ki ga ima sedaj v rokah.

Ljubljana, 28. decembra 1907.

Jos. Gostinčar,
drž. poslanec.

Sodišča zahtevajo za vsakega, kogar preganja državno pravdnistvo, tudi nekaka navedena izpričevala, ki jih izdajajo županstva. Ta izpričevala se napravljajo navadno kolikormožno ugodna za obtožence. Tudi c. kr. deželna sodnija v Ljubljani je zahtevala tako listino od črnovrškega klerikalnega županstva, in gotovo je zanimivo, kako je poročal o moji osebi občinski urad, ki sem mu že javno s podpisom očitil, da podaja nesrečne uradne izjave. Navedeno izpričevalo slove tako-le:

Visoka c. kr. deželna sodnija
v Ljubljani.

Na tamošnji dopis z dne 22. februarja 1908, št. V 1253/7, se poroča, da službuje g. nadučitelj Fran Silvester pri nas že od l. 1903 meseca septembra naprej. Tekom tega časa se pri ljudstvu ni sprilil nič kaj na dober glas. Zlasti se mu očita prepirljivost in malo resnicoljubnosti. Od krajnega šolskega sveta se je semkaj poročalo, da je baje več dečkov pri na-

vedenem uradu izpovedalo, da jih je nagovarjal kako naj v neki disciplinarni preiskavi zunaj pričajo. Izražal se je tudi že jako prezirljivo in zaničljivo o prisegi pri sodišču. Sploh je njegov nastop tak, da je ljudstvo z okoli 400 podpisi napravilo pri pristojni oblasti prošnjo, da se ga od nas prestavi. Več natančnejših podatkov poizve visoka c. kr. deželna sodnija od c. kr. okrajnega šolskega sveta v Logatecu.

Županstvo v Črnem vrhu, 16. februarja 1908.

Franč Žigon,
obč. svetovalec.

Famozno navedeno izpričevalo, ki je imelo brzokone namen podkrepiti neresnične izpovedbe učenca, nastopajočega kot edina priča proti moji osebi — se seveda ni moglo smatrati resnim, in tudi prečistiti Jožef Gostinčar se je s svojo denunciacijo neskončno blamiral.

Naj navedem še dva slučaja krivičnega postopanja iz lastnega stanovskega trpljenja.

Ko sem prišel pred štirimi leti v Črni vrh, sem prejel med drugim tudi velik, a precej zanemarljen šolski vrt. Potrudil sem se, da bi ga polagoma kolikormožno uredil ter sem porabil v ta namen okrog 100 K. Menil sem, da mi jih povrne krajni šolski svet. Ker se pa niso uresničila moja pričakovanja in sem moral plačati stroške iz svojega siromašnega žepa, se nisem več brigal za zemljišče, ki je postalo zaradi tega popolni pašnik. Deželni šolski svet je nato pred par leti zahteval, da se uredi šolski vrt, in bil sem pripravljen sprejeti ga v oskrbo pod navadnimi pogoji. Pisal sem na krajni, pisal na okrajni šolski svet, a v zlic ukazu deželnega šolskega sveta nisem mogel doseči, da bi se mi izročilo zemljišče v oskrbo. Krajni šolski svet se za ukaze višje šolske oblasti sploh ni brigal, sejal je deteljo, ter prodajal košnjo na dražbi, del šolskega vrta pa je oddal že dve leti zaporedoma brez zakonitega dovoljenja v najem klerikalnim staršem klerikalne učiteljice. Pomagala ni nobena pritožba!

Bavno tako smolo sem imel s šolskim stanovanjem. Ko sem došel v Črni vrh, mi je izročil predsednik v pritličju 2 sobi po 23 m², kabinet 8 m², sobo v podstrešju za dekle in druge pritlikline. V prvem nadstropju je imela mali kabinet druga učna oseba. Ker ni bilo sobe za učila, sem v ta namen odločil meni lastno sobo v podstrešju.

Ko je prišla sedanja učiteljica s svojimi starši v Črni vrh in niso mogli tako naglo dobiti primerne stanovanja, sem jim na prošnjo prijateljev dal svojevoljno na razpolago vse prostore razen ene sobe, ki sem jo obdržal zase. Ko sem se pozneje poročil, sem rabil umevno večje število sob in odpovedal sem stanovanje. Nehvaležni ljudje so se zatekli za pomoč h krajnemu šolskemu svetu, ki mi seveda ni bil naklonjen. Ta je odločil, da dobim — eno sobo v pritličju 23 m² s kabinetom 8 m² ter kabinet 8 m² v prvem nadstropju s pritliklinami. Rekli so hudomušno: „Zakon pravi, da mora imeti šolski voditelj dve sobi, mi vam damo celo tri!“ Učiteljici so naklonili najlepšo 23 m² obsegajočo izbo, ki sem jo imel dotedaj jaz, pred mano pa prednik. Na ta način sem izgubil dve sobi.

Priložil sem se na okrajni šolski svet, ki je pa pritril z učiteljskimi zastopniki v red — krajnemu šolskemu svetu. Obrnil sem se nato na deželni šolski svet, a ta že študira devet mesecev, kako bi rešil pritožbo vobčo zadovoljnost. Med tem časom sem imel pravzaprav le eno samo sobo. Ko mi je pred kratkim umrla hčerka, sem jo moral položiti na mrtvaški oder v takozvano šolsko pisarno, ako je nisem hotel poslati v — mrtvašnico.

Zasramovanje in zapostavljanje naprednega učiteljstva traja že več let. Zlasti pa se vrste grožnje in napadi zadnje mesece. Klerikalni časopisi vseh slovenskih dežel tekmujejo v tem oziru. Na Stajerskem jim je med drugimi posebno v želodec velepošrtnovalni tovariš Pesek. V Istri je bil prav obskurno od „nadležnih tujcev“ napaden tovariš Bunc, ki je žrtvoval vsa svoja najboljša leta mladini in domovini. Ker ni možno kar tako numerirati učiteljskih kosti, je začela preštevati po „Slovenecu“ neka trsja glava s posebno slastjo — Bunčeve kocine. Tako ravnanje se seveda popolnoma strinja s svetopisemskimi besedami „Spoštuj starost!“ ter dela vsekakor veliko čast organizatorju katoliške mladine. Gotovim gospodom v uredništvih klerikalnih listov se je namreč docela zmešala glava. Treba bo, da jih posadi istrsko učiteljstvo zopet v šolsko klop ter jih nauči s pomočjo zavednega istrskega ljudstva manire. Na Goriškem je nekoliko boljše, vendar se prikazujejo že tudi v tej lepi deželi prvi znaki učiteljske gonje.

A na Kranjskem? Čitajte „Slovenca“, „Domoljuba“, Našo Moč! Kolikor številko toliko neutemeljenih napadov na napredno učiteljstvo. Tovariš Fabinc se je boril za slovenski značaj Jesenic. V zahvalo ga je slovenska večina soglasno na ljubo Nemcem in Nemškutarjem službeno predstavila v hribe na Dolenjsko. — Tovariš Šemrl v Lescah je bil od nekega klerikalnega študenta ostudno napaden v posebnem članku katoliškega lista, ker ni molil pred in po šolskem pouku Očenaša, ampak neko drugo molitvico, kar je popolnoma postavno, a za klerikalnega dijaka — ki mu Očenaš na Dunaju bržkone ni tako pri sre — seveda nekaj neumljivega. — In tovariš Žirovnik, v poštenem delu za ljudstvo osiveli mož, ni li on večna tarča raznih mlečozobih obrekovalcev?

Pa kaj bi našteval, saj ga ni menda med naprednim učiteljstvom, ki bi ne bil na ta ali oni način več ali manj napaden od klerikalcev. Izjemo dela le mala peščica od duhovščine oboževanih značajnih vzgojevalcev, zbranih v takozvani „Slomškovi zvezi“.

Seveda so omenjeni gospodje kolegi v veliki meri spoštovani od ljudi, ki jih izrabljajo. — Moj prijatelj dr. Evgen Lampe se je sam izrazil pri neki priliki nekako tako-le: „Naše učitelje bodemo vsestransko podpirali, liberalne pa odrivali“. Ako si upa javno tako izpovedati član deželnega odbora in deželnega šolskega sveta, mora biti pač enkrat že tudi e. kr. deželna vlada prepričana, zakaj gre klerikalcem pri raznih tožbah in pritožbah.

Posebna vrsta nekakega protežiranja se je pojavila v postavljanju takozvanih ekstrastatut nadučiteljev. Slomškar Štrukelj, ki nadomestuje poslanca Jakliča, je bil namreč imenovan brez vsakega križevga pota — definitivnimi nadučiteljem. Tudi v Ljubljani je bilo razpisano Gabrškovo mesto v stalno nameščenje. Dolžnost višje šolske oblasti bi vsekakor bila, da bi bili tudi drugi izvrstno kvalifikovani šolski voditelji v Logatcu, v Postojni, v Zagorju ob Savi — deležni ekstra statusa, čeprav so dotični tovariši naprednega mišljenja. — Kolegi naj vložijo prošnje, in videli bomo, če je še kje na šolskem svetu košček pravice. Pri nas na Kranjskem je vse mogoče, a krivica, ki bi se zgodila šolskim nadučiteljem v Logatcu, v Postojni in v Zagorju z neugodno rešitvijo preimenovalne prošnje — bi spadala pred kriminal.

Seveda je izdajanje uradnih tajnosti v obeh dr. Lampeta in morda tudi v obeh kakega drugega gospoda nekaj povsem pravega in v popolnem soglasju z ministrsko odredbo z dne 17. oktobra 1874, šte. 623, ki se glasi:

„Ker se je opetovano zgodilo, da so se uradni dogodki v okrajnih in deželnih šolskih svetih vsojevoljno objavili, opozarjam deželne šolske svete na to, da oni, kakor tudi okrajni šolski sveti oskrbujejo vladna opravila in da je tedaj vsak ud teh oblastev brez razločka, če je bil dotičnik imenovan ali na drug način pozvan

v šolski svet, dolžan varovati uradno tajnost. Ta dolžnost je nedvomno utemeljena v §§ 1. in 10. zakona z dne 25. maja 1868. leta, drž. zak. št. 48, in v določilih šolskih nadzornih zakonov, po katerih so se deželni šolski sveti osnovali kot državna oblastva; ta dolžnost izvira vrhutega iz stvari same, ker je varovanje uradne tajnosti samoumevni pogoj za ono, javnih in zasebnih koristi se tikajoče dejanje, katero je deželnim in okrajnim šolskim oblastvom po zakonih odkazano. Nadalje ukazujem, da je „določilo članov deželnih šolskih svetov varovati uradno tajnost“ odto, kjer se to še ni zgodilo, izrečno sprejeti v poslovni red vsakega deželnega šolskega sveta. Naposled pozivam e. kr. deželna šolska oblastva, da v smislu tega razpisa uradno zamljčljivost tudi vsem udom okrajnih šolskih svetov kot njih dolžnost strogo naroče“.

Tako ukaz v teoriji. Kako se ga pa izvaja v praksi, ve vsak, kdor čita „Slovenca“ in „Domoljuba“. Da zbuja ta praksa največje pohujševanje med ljudstvom, naj dokazuje slučaj, zaradi katerega sem bil postavljen v zadnjih mesecih po zavitem poročilu katoliških listov na — sramotni oder. Bilo je tako-le:

Nekega dne sem zvedel, da so se ne spodobno vedli nekateri učenci in učenke črnovrške šole. V sporazumu s katero h etom sem preiskal posamezne slučaje kolikor mogoče natančno, vendar delikatno, v kolikor se morejo obravnavati delikatno gnusne stvari. Vsa preiskava me je prepričala, da je razširjena med mojimi šolskimi otroci nevarna otroška bolezen-uanija. Učence sem izpraševal posamezno in vsakega očetovsko posvaril. Krajna učiteljska konferenca je dala prizadetim staršem diskretna navodila. — Slep ljubezen nekaterih roditeljev mi je prekrizala račune. Ko je par mater zvedelo od svojih otrok o čem sem preiskaval, terorizirale so jih najprej doma, potem pa so se hitele pritoževati pri predsedniku krajnega šolskega sveta. V pričo staršev in prizadetih otrok je zasliševal predsednik posamezne slučaje. Starši so prisegali, da so njih otroci nedolžni in naučeni učenci so drug za drugim utajevali vsa, meni zaupno odkrita gnusna dejanja. „Rekel sem učitelju, da sem to in to napravil, a le zato, ker me je o tem vprašal in ker sem se bal orožnikov“, tako so izpovedovali drug za drugim ter pripovedovali kot od mene stavljen vprašanja besede, ki jih pri preiskavi nisem niti najmanj omenil.

In kaj je nastalo iz preiskave, ki je imela najčlovekljubnejši in najplemenitejši namen!? Politiški sovražniki so vso stvar izrabili na najpodlejši način; hoteli tako izsiliti, da se me že vendar enkrat prestavi iz Črne vrha. Razširjale so se o pogovorih z otroki po občini in izven nje najnesramnejše stvari, tako so n. pr. klerikalni agitatorji celo zahrbtno namigavali, češ, da sem pripovedoval učencem, kako občenjem spolno s svojo ženo.

Kar se tiče zavijanja in obrekovalstva smo v Črni vrhu pač na vrhuncu. O tem bi vedelo zlasti marsikaj odkriti idrijsko sodišče. Povedati pa moram in gotovo mi pritrdi tudi moj prednik, da črnovrška šola pravzaprav ni šola, ampak nekaj poboljševalni zavod z dvema razredoma in s 316 šoloobiskujočimi otroki. Starši mnogokrat ne pazijo, kaj govore vpričo otrok, in številni gostovi, ki imajo mnogo dece, a le eno sobo, niso dovolj pazljivi pri spolnem občevarjanju. — Poleg tega se je pa dogodil v Črni vrhu par mesecev pred preiskavo slučaj, ki je napravil v občini veliko pohujševanje in je brez dvoma kolosalno vplival na pokvarjenost otroških duš.

22 letni Marijin sin je bil obdolžen, da je onečastil desetletno učenko. Orožniki so ga gnali v zapor. „Kaj je naredil?“ „Zakaj ga ženejo?“ Kdo naj našteje vsa vprašanja radovedne mladine, kdo naj napiše vse pogovore in odgovore neprevidnih odraslih!? — Zdravniki so konstatirali, da sta fant in dekle še „nedolžna“ — in ustavljena je bila preiskava. Ustavljeno pa ni bilo pohujšanje, ki se je razširilo po vsi občini. Deklico sem začasno izključil, a šolski otroci posebno v višjih oddelkih so bili natančno poučeni o podrobnostih.

V preiskavi proti moji osebi pa so bile merodajne izpovedi otrok, ki sem jih notabene sam preganjal zaradi gnusnih dejanj.

„Slovenec“ je poročal o preiskavi že trikrat, med drugim je pisal, da je moral vladni referent nehati v sredi, take strašne stvari da je obsegala preiskava. Seveda ni povedal jezuitski zavijač, kdo je prizadeti gnusneš. Ljudje, ki čitajo le „Slovenca“ in „Domoljuba“ mislijo

še danes, da sem uganjal svinjarije z otroki ali kako drugače, v resnici pa sem s preiskavo vršil le svojo dolžnost in če bi v svoji vprašanji tudi rabil besedo, neprimerno otroškemu obzorju, kar pa odločno zanikam, sem imel pri tem najboljši namen, dvigniti otroško dušo iz blata duševno in telesno, in gotovo nisem zaslužil, da se me zato degradira, kazensko prestavi in poleg tega protipostavno izroči javnemu zasmehovanju ter se me pravzaprav zapodi na cesto kot steklega psa.

Dr. Evgen Lampetu se menda ne vidi go nevarni taki eksperimenti učiteljskega preganjanja. — Tudi meni ne zleze tako hitro srce v blače, a verjemite mi, tovariši, če sem jaz dr. Evgen Lampe, stolni vikarij, urednik „Slovenca“, član deželnega šolskega sveta itd. v Ljubljani, bi se neprestano bal, da me poseti v deželnoodborniški pisarnici lepega dne reven, izstrašan, krivično preganjan učitelj ter napravi nad mojimi numeriranimi kostmi korenito-radikalno disciplinarno preiskavo.

Imamo sploh velik križ pri tolmačenju raznih paragrafov. Novi šolski in učni red nam zagotavlja sicer isto varstvo kot državnim uradnikom, a zdi se, da obstoja dotični paragraf le bolj na papirju. Kdor se vmešava z najmanjšo besedo o orožniški delokrog, vsakemu je prav hitro za hrbtno državno pravdnistvo. Pri nas je vtikanje v uradno poslovanje učiteljstva vsakdanja reč. Vsak katoliški fant se čuti že poklicanega kritikovati na ta ali oni način metodo vzgojevalnega dela učiteljevega, in sicer neovirano in brez kazni.

In način disciplinarnih preiskav? Od staršev in duhovnikov pripravljani otroci se zaslišujejo kot priče proti učitelju, navadno v občinski pisarnici in ob vzgojevalčevi nenavzočnosti. Zaslišujejo se starši — učiteljevi sovražniki — brez prisege, a vendar se polaga njihovem izpovedim odločujoči pomen. Preiskavo vodi e. kr. okrajni šolski nadzornik, nadarjen mož in v svoji stroki popolnoma na mestu, a juristično neizobražena oseba.

Kako drugače pred sodiščem? Otroške izpovedi se vpoštevajo z največjo rezervo, ravnotako izjave odraslih oseb, ki žive s tožencem v sovrastvu. Zaslišuje se pod prisego, in preiskavo vodi jurist. In vendar gre pred sodiščem časih le za kazni desetih kron, pred okrajnim šolskim nadzornikom pa se večkrat uniči zaradi površne preiskave in nezanesljivih prič eksistenca učitelja in njegove številne rodovine!

V ustroju našega šolstva bo treba pač korenitih izprememb. Veliko nalogo bo morala izvršiti v tem oziru „Zveza slovenskega avstrijskega učiteljstva“. Predvsem bo skrbeti, da se uredi učiteljske plače enotno po vseh avstrijskih deželah. Kjer ni pokritja, priskoči naj država na pomoč. Da bi razni Lampeti kovali posebne postavbe za svoje ljubljenske, da bi se iz političkih vzrokov kazensko prestavljalo in da bi gotovi gospodje kakega šolskega sveta smeli brez kazni izdajati uradne tajnosti, to kratkoma ne pojde, ako bo stalo na straži 25.000 krepko združenih zavednih učiteljev. In ti učitelji se bodo gotovo v stanovskih in verskokulturnih vprašanjih družili od časa do časa s tovariši drugih narodnosti. Naša armada bo štela potem nad 50.000 mož.

Dr. Lampe ima posebno veselje razburjati ljudstvo na javnih shodih, in kot strog inkvizitor nastopa pri disciplinarnih pregreških, kadar je interesiran kak napreden učitelj. Tudi zanj pride lahko dan plačila, morda še prej, kot si domišlja. Kako bo n. pr. pri srečanju gospodu doktorju, ako reče nekega dne 50.000 naprednih vzgojevalcev: Sovražnik naprednega učiteljstva naj se odstrani iz deželnega šolskega sveta!

Dragi tovariši! Vi in jaz in vsi skupaj smo pripravljeni dati slednji čas življenje za cesarja in domovino. To je naša dolžnost in in tudi naše veselje in ponos. — A, pomnimo še nekaj! Nad nami se zbirajo črni oblaki, ki čakajo, da spejmejo v svoje okrilje šolo in učiteljstvo. Armada peddesettisočeri hodi pripravljena, da žrtvuje vsak čas — v zvezi z naprednimi elementi, predvsem z organiziranim delavstvom — če bo treba, tudi svojo srčno krizo za največja svoja ideala za svobodno šolo in za svobodno učiteljstvo!

Ne zabite „Učiteljskega konvikta!“

Naši dnevi na vseslovan-skem avstrijskem učiteljskem shodu.

(Dalje.)

Banket.

Kakor je bilo slovesno in v velikem okviru zasnovano glavno zborovanje tega vele-pomembnega učiteljskega shoda, tako je bil tudi banket na prostornem Žofinskem vrtu. Udeležnikov je bilo nekaj nad 600 in to samo oficijalnih delegatov od vseh strani slovanskega učiteljstva.

Vrsto napitnic je otvoril predsednik „Zveze avstr. slov. učit. društev“ Josip Černy, ki je napil v vznešenih besedah češkoslovanski vzajemnosti, poudarjajoč, da je ravno učiteljstvo oni faktor, ki hoče praktičnim potom uresničiti pojem slovanske vzajemnosti. Bogdan Skála je napil protektorju tega shoda, mestu Pragi, omenjeval, da je velepomemben tak protektor, ker ima ravno Praga tako zgodovino in tako žilavost, zakaj tako žilavost naj pokaže tudi danes tu zbrano učiteljstvo. — Prof. M. Mađera je napil v vseh slovanskih jezikih, da je prvi in glavni pogoj pravi slovanski vzajemnosti temeljito medsebojno spoznavanje, ki se pa more le tedaj oživotariti, ako vse slovansko učiteljstvo osebno spozna, zato naj se napravljajo taki shodi vselej v kaki drugi deželi. Urednik J. Sokol je napil onemu učiteljstvu, ki deluje tako požrtvovalno na obmejnih, nemškemu navalu izpostavljenih šolah. Poljak Javorski je napil češkemu narodu kot prvoborilec slovanskih narodov, a Jovo Jovanović, znani prvoborilec slovanske vzajemnosti med Srbi, slovanski mladini, faktorju, ki ga moramo vzgojiti v prave narodne zastopnike. (Govor je zbudil frenetičen aplavz.) Slovenec Rapč je napil učiteljski organizaciji, ob kateri se morajo razbiti vsi neprijateljski valovi, naj potem prihajajo od kateresibodi strani. Hrvaški delegat Jos. Klobučar je napil zlati Pragi kot predstavljajici slovanske silnosti in kreposti, maloruski delegat Bronski je nazdravil bratski vzajemnosti s Poljaki in Rusi, slovanski delegat D. Pribil — v prekrasni češčini — negovanju slovanskih jezikov po takozvanih učiteljskih počitniških vseučiliških kurzi, kar je pravi predpogoj pravemu medsebojnemu spoznavanju; Rus Sazinski slovanski ideji in pravemu skupnemu delovanju Poljakov in Rusinov.

Banket se je izvršil nekako ob 3. uri popoldne, nakar so se pričela posamezna zborovanja v treh sekcijah.

Podrobneje poročilo v teh zborovanjih moramo pač opustiti za sedaj, zakaj na ta poročila pridemo itak še, nekatera poročila priobčimo skoro doslovno v „Popotniku“, a o ostalih priobčimo prilično obširneje izvadke v „Učit. Tov.“ Poudarjati pa moramo, da smo ravno na teh shodih dobili šele pravi vtisk o živahnosti, o zanimanju in o hrepenenju po obširnejši izobrazbi češkega učiteljstva. Javno moramo pa tudi priznati, da se je i slovansko učiteljstvo polnoštevilno udeleževalo teh sekcij-skih zborovanj, in upamo, da bo obrodil ravno ta izlet med češke brate med slovenskim učiteljstvom stoteri sad, zakaj dva in sedemdeset slovanskih propagatorjev bo menda precej zrevolesnoiralo že itak po globočji izobrazbi hrepeneče slovansko učiteljstvo, da se bo še intenzivneje poprijelo dela za lastno izobrazbo, ki je obenem glavni temelj boljši narodni izobrazbi — ker smo po mnenju nekaterih napolizobražencev še vse preveč — naduti!

V prvi sekciji, ki je zborovala v veliki dvorani „Žofina“, se je obravnavala tema:

Národnost a její význam v výchově. (Narodnost in njen pomen v vzgoji.) Glavni referent je bil Jos. Havlik, predsednik „Moravske učiteljske zveze“. To je bilo glavno poročilo, a kot subreferati so izpolnjevali to glavno poročilo sledeči:

a) Biologické motivy národní výchovy. Ref. Jos. Ulehla in Jos. Zeman.

b) Psychologické motivy národní výchovy. Ref. Fr. Merta.

c) Sociologické motivy národní výchovy. Ref. Jos. Kožíšek in Lad. Horák.

d) Vzajemnost, přibuznost*) a odlišnost**) — práce a boj národnostní. Ref. Em. Havelka.

*) Sličnost, sorodnost.

**) Različnost.

Dalje v prilogi.